

Agata Chudzicka, Bożena Makselon

Sprawozdanie z II Ogólnopolskiej
Konferencji Naukowej nt.
"Bezrobotni w okresie przemian :
strategie zaradcze i wzorce pomocy
psychologicznej", Katowice 17-18
kwietnia 1997 roku

Chowanna 1, 94-97

1998

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

„Chowanna”	Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego	Katowice 1998	R. XL (LI)	T. 1 (10)	s. 94—97
------------	--	---------------	---------------	--------------	----------

KRONIKA

Sprawozdanie z II Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej nt. *Bezrobotni w okresie przemian* *Strategie zaradcze i wzorce* *pomocy psychologicznej* Katowice 17—18 kwietnia 1997 roku

W dniach 17 i 18 kwietnia 1997 roku w auli im. Kazimierza Lepszego, w budynku Rektoratu Uniwersytetu Śląskiego, odbyła się II Ogólnopolska Konferencja Naukowa na temat *Bezrobotni w okresie przemian. Strategie zaradcze i wzorce pomocy psychologicznej*. Celem konferencji zorganizowanej przez Katedrę Psychologii Ogólnej i Psychologii Pracy Instytutu Psychologii Uniwersytetu Śląskiego było przedstawienie wyników badań nad zachowaniem się człowieka w sytuacji zagrożenia ekonomicznego wywołanego brakiem pracy.

W wielu ośrodkach naukowych kraju prowadzone są badania mające na celu ustalenie prawidłowości rządzących aktywnością zaradczą ludzi, którzy z powodów obiektywnych (przekształcenia własnościowe, restrukturyzacja wielu gałęzi przemysłu) czy subiektywnych (bezradność) utracili pracę lub jej nie uzyskali po ukończeniu szkoły. Instytut Psychologii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach podjął się roli koordynatora tych badań.

Na konferencji reprezentowanych było wiele instytucji naukowych prowadzących badania nad bezrobociem w Polsce: Instytut Psychologii UAM w Poznaniu, Katedra Psychologii UŁ, Katedra Psychologii Pracy i Stresu

ATK w Warszawie, Instytut Socjologii UJ w Krakowie, Wydział Psychologii UW, Katedra Ergonomii Politechniki Lubelskiej, WSP w Częstochowie, WSP w Kielcach, Instytut Pedagogiki i Instytut Psychologii UŚ w Katowicach. Obecni byli także praktycy — przedstawiciele Wojewódzkiego i Rejonowego Urzędu Pracy oraz Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Katowicach. Głos zabrała również przedstawicielka studentów UŚ.

Poruszane w wystąpieniach kwestie koncentrowały się na kilku wątkach tematycznych: (1) różnorodność czynników wpływających na zachowania zaradcze człowieka w sytuacji utraty pracy, (2) koszty psychologiczne ponoszonych przez osoby poszukujące pracy w kontekście polityki państwa wobec bezrobocia, (3) percepcja bezrobocia i reakcji na to zjawisko w zależności od płci oraz wieku osób bezrobotnych oraz absolwentów szkół średnich i wyższych, (4) wpływ bezrobocia na funkcjonowanie rodziny, (5) problematyka pomocy psychologicznej i wsparcia społecznego udzielanego osobom bezrobotnym. Zaprezentowano także referat poświęcony historycznej pracy prof. dr. hab. Tadeusza Tomaszewskiego pt. *Bezrobocie jako zagadnienie psychologiczne* z okazji 60. rocznicy jej wydania.

W czasie uroczystego otwarcia obrad prof. dr. hab. Zofia Ratajczak wyraziła nadzieję, że przedstawione podczas konferencji referaty pokażą, iż wiedza psychologiczna na temat zachowania się człowieka w sytuacji utraty pracy zmierza w kierunku coraz głębszego i pełniejszego zrozumienia mechanizmów psychologicznych związanych z przeżywaniem oraz radzeniem sobie w sytuacji utraty pracy. Podkreśliła także element wyzwania zawarty w pojęciu utraty pracy, który odnosi się zarówno do jednostki, jak i do instytucji odpowiedzialnych za pomoc osobom bezrobotnym, także do naukowców i badaczy.

Jako pierwszy wystąpił dr Romuald Derbis (WSP Częstochowa) z referatem nt. *Zastosowanie pojęć „wolność” i „odpowiedzialność” do opisu przeżyć osób bezrobotnych*, będącym sprawozdaniem z badań przeprowadzonych wśród młodych, bezrobotnych mieszkańców wsi. Badania dotyczyły wpływu postrzeganej swobody działań i stopnia odpowiedzialności osób badanych na ich poczucie jakości życia. Omówienie i zinterpretowanie uzyskanych wyników Autor poprzedził wykładem na temat sposobów rozumienia pojęcia wolności i odpowiedzialności w psychologii oraz uzasadnił użyteczność tych terminów do opisu przeżyć osób bezrobotnych.

Z kolei mgr Ewa Czupała (Instytut Psychologii UŚ) w referacie pt. *Prezentacja poznawcza właściwości osobowości a ocena swojej sytuacji przez bezrobotnego* przedstawiła wyniki badań, przeprowadzonych według modelu badawczego, który zakłada, że sytuacja utraty pracy może być oceniona jako strata, zagrożenie lub wyzwanie — w zależności od interakcji pomiędzy właściwościami jednostki a zmiennymi sytuacyjnymi.

Kilka następných wystąpień poświęconych było problematyce radzenia sobie w sytuacji utraty pracy oraz podejmowanych strategii zaradczych.

Do tej grupy zaliczyć można referat dr Lidii Zuber-Dzikowej (Instytut Psychologii UŚ) pt. *Psychologiczna analiza czynników modyfikujących zaradność człowieka bezrobotnego*, mgr Bożeny Makselon (Instytut Psychologii UŚ) na temat wpływu atrybucji przyczyn utraty pracy na podejmowane strategie zaradcze, referaty mgr Agnieszki Wilczyńskiej-Kwiatk (Instytut Psychologii UŚ) oraz Anny Pawłowskiej (studentka UŚ), dotyczące roli dystansu czasowego wobec braku pracy na zachowania zaradcze, mgr Beaty Kozak (Instytut Psychologii UŚ) ukazujący wpływ temperamentu na style radzenia sobie, a także dr Renaty Stefańskiej-Klar (Instytut Psychologii UŚ), która źródło radzenia sobie w sytuacji utraty pracy upatruje w istnieniu mechanizmu nadziei.

Klamrą spinającą problematykę wymienionych referatów było wystąpienie prof. dr hab. Zofii Ratajczak (Instytut Psychologii UŚ) zatytułowane *Bezrobotni. Psychologiczne koszty zaradności*, w którym Autorka przedstawiła swoją koncepcję kosztów psychologicznych, łączącą poznawczy i emocjonalny aspekt psychiki człowieka. Jej zdaniem koszty psychologiczne pojawiają się na każdym etapie podejmowania aktywności, począwszy od procesu decyzyjnego poprzez wykonywanie czynności po skutki działań. Autorka podkreśliła też regulacyjną funkcję kosztów psychologicznych.

Specyfika percepcji i reakcji na bezrobocie w zależności od płci była tematem trzech kolejnych referatów. Dr Eugenia Mandal (Instytut Psychologii UŚ) poruszyła w swoim wystąpieniu nt. *Bezrobocie kobiet — uwarunkowania i atrybucje problem dyskryminacji kobiet na rynku pracy*, analizując historyczne i społeczne przyczyny takiego stanu rzeczy. Z kolei dr Zdzisław Kobos (ATK Warszawa) w referacie pt. *Stres bezrobocia a potrzeba samorealizacji u mężczyzn* przedstawił wyniki badań porównawczych, przeprowadzonych pod kierunkiem prof. dr. hab. Jana Terelaka, wśród bezrobotnych i pracujących mężczyzn, a dotyczących możliwości i sposobu zaspokajania potrzeby samorealizacji. Temat bezrobocia kobiet poruszyła także dr Agnieszka Pietrzyk (Instytut Psychologii UŚ) w wystąpieniu nt. *Orientacja temporalna jako psychiczny korelat długotrwałego bezrobocia kobiet na Górnym Śląsku*. Celem przeprowadzonych przez Autorkę badań było odpowiedzenie na pytanie, czy orientacja temporalna jako wymiar osobowościowy utrudnia czy ułatwia wyjście z sytuacji długotrwałego bezrobocia oraz jak należy pomagać kobietom długotrwanie bezrobotnym.

Referat mgr Agaty Chudzikiej (Instytut Psychologii UŚ) pt. *Otrzymywane wsparcie społeczne a poczucie zagrożenia i straty u osób bezrobotnych* był sprawozdaniem z badań dotyczących form wsparcia i pomocy psychologicznej, jakie otrzymują i preferują osoby bezrobotne oraz ich wpływu na łagodzenie psychologicznych skutków pozostawania bez pracy.

Drugi dzień obrad zdominowała problematyka doradztwa i pomocy psychologicznej osobom bezrobotnym oraz wpływu bezrobocia na funkcjonowanie rodziny. Jako pierwsza wystąpiła mgr Katarzyna Ornacka,

która w zastępstwie dr Lucjana Misia (Instytut Socjologii UJ) wygłosiła jego referat pt. *Bezrobocie jako zagadnienie psychologiczne Tadeusza Tomaszewskiego na tle epoki i w perspektywie historycznej*. Autor poddaje analizie treści zawarte w historycznym dziele nestora polskiej psychologii, podkreślając jego wkład w rozwój wiedzy na temat bezrobocia.

Prof. dr hab. Henryk Skłodowski (Katedra Psychologii UŁ) w swoim wystąpieniu scharakteryzował problem doradztwa zawodowego w tzw. późnym wieku bezrobocia. Wskazał na specyficzny dla osób starszych sposób reagowania na utratę pracy polegający — z jednej strony — na wzroście agresywności i roszczeniowości, a z drugiej — na odczuwaniu wstydu, winy, ponizenia, przejawach apatii i rezygnacji. Doradztwo zawodowe późnego wieku bezrobocia powinno uwzględniać te prawidłowości.

Referat prof. dr hab. Augustyna Bańki (Instytut Psychologii UAM) pt. *Efektywność programów rynku pracy w wielowymiarowej analizie psychologicznej* poświęcony był sposobom badania skuteczności oraz ustalania psychologicznych preferencji i kosztów uczestnictwa w czterech programach rynku pracy, czyli w szkoleniach, pracach interwencyjnych, robotach publicznych i pożyczkach dla bezrobotnych.

Wystąpienia dr Ireny Pufal-Struzik (WSP Kielce) pt. *Psychologiczne konsekwencje bezrobocia dla funkcjonowania rodziny — wybrane aspekty* oraz mgr Beaty Łukasik pt. *Atmosfera i organizacja życia rodzin bezrobotnych a realizacja funkcji wychowawczej* stanowiły relacje z badań dotyczących wpływu bezrobocia na życie rodzinne, na wzajemne relacje między rodzicami i dziećmi.

Dr Anna Maria Manek (Katedra Ergonomii Politechniki Lubelskiej), dr Anna Nowak (Instytut Pedagogiki UŚ), dr Danuta Raś i dr Bogumiła Kosek-Nita (Instytut Pedagogiki UŚ), mgr Krystyna Surowiec (Instytut Psychologii UŚ) poruszały kwestie związane ze stosunkiem młodzieży kończącej edukację szkolną i uniwersytecką do problemu bezrobocia. Natomiast mgr Barbara Kijas (Rejonowy Urząd Pracy w Katowicach) omówiła różnorodne formy pomocy udzielane bezrobotnej młodzieży przez urzędy pracy. Swoimi spostrzeżeniami na temat kontaktów z ludźmi bezrobotnymi, zgłaszającymi się do ośrodków pomocy społecznej, podzielili się także dr Andrzej Słaboń i mgr Piotr Polok (Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Katowicach).

Prof. dr hab. Zofia Ratajczak podsumowując obrady konferencji, wyraziła nadzieję, że spotkanie teoretyków i praktyków, przedstawicieli różnych profesji — psychologów, pedagogów, socjologów, pracowników socjalnych oraz osób z tak wielu ośrodków badawczych — przyczyni się do ukierunkowania dalszych badań oraz zaowocuje współpracą.

Agata Chudzicka
Bożena Makselon